

Stanisław Głowa

"Sécularisation et présence de Dieu", Alain Durand, Paris 1971 : [recenzja]

Collectanea Theologica 43/2, 233-234

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. B. Inlendera¹⁸, oraz ks. J. Bajdy¹⁹ naświetlają z różnych stron coraz bardziej w nowszej teologii aktualną ideę powołania, jej starotestamentową genezę, jej sens eklezjologiczny, jej rolę w strukturze teologii moralnej. Ks. W. Popłatek²⁰ omawia antropologiczne podstawy katolickiej nauki o sumieniu, a ks. S. Witek²¹, ks. A. Kubiś²² i ks. T. Wojciechowski²³ biorą za przedmiot rozważań szczególne zagadnienia moralne: proces narastania poszczególnych elementów aksjologicznych w chrześcijańskiej nauce o pokorze, rodzaje i eklezjologiczne aspekty męczeństwa, a wreszcie wadę alkoholizmu. Ks. Greniuk zdaje sprawę ze *Stanu badań nad dziejami polskiej teologii moralnej XVII w.* (s. 329—341) (dziedzina badań szczególnie bliska ks. prof. Wichrowi), natomiast ks. S. Olejnik²⁴ przeprowadza apologię katolickiej teologii moralnej przez zarzutami jej współczesnych przeciwników. Zagadnienie prawa kanonicznego reprezentowane są przez artykuł ks. K. Waliczka *Przepisy prawne o podmiocie chrztu św. do V-go wieku* (s. 371—400) odnośnie podmiotu chrztu św., szczególnie zaś jego terminu ze względu na tendencje do zwlekania ze chrztem aż pod koniec życia.

Ostatni dział — *Z zagadnień historii Kościoła* przynosi dwa artykuły prof. A. Vetulaniego: *Kazimierz Wielki (w sześćsetną rocznicę śmierci)* (s. 401—408) i *ks. Jan Fijałek historyk Kościoła polskiego*. W pierwszym, ujętym raczej w formie popularnej, autor uwypukla zasługi Kazimierza Wielkiego przede wszystkim na polu prawodawstwa i kultury narodowej, w drugim zaś przypomina decydującą rolę jaką w rozwoju nowoczesnej historii Kościoła jako dyscypliny naukowej odegrał ks. J. Fijałek. Mniej znaną kartą z dziejów Kościoła polskiego w okresie zaborów odsłania artykuł ks. B. Kumora: *Udział biskupów polskich w I Soborze Watykańskim* (s. 409—425). Choć nieliczni, biskupi polscy uczestniczyli czynnie w pracach kilku komisji soborowych, prócz tego wypowiedzieli się zdecydowanie za dogmatem nieomylności papieży.

Na koniec w kilku choćby słowach wspomnieć należy o dziele *Sprawozdań* zamykającym obydwie wydane dotąd tomy. Rejestrują one ważniejsze wydarzenia w teologicznego ruchu naukowego na terenie Krakowa, przede wszystkim sympozja naukowe poświęcone wybranym zagadnieniom z zakresu teologii dogmatycznej, moralnej, patrystycznej czy historii Kościoła, bądź też odbywane celem uczczenia jubileuszy działających na terenie Krakowa profesorów: ks. prof. W. Wichra, oraz ks. prof. Teofila Długosza.

Ks. Tadeusz Ślipko SJ, Warszawa—Kraków

Alain DURAND, *Sécularisation et présence de Dieu*. Paris 1971, Les Editions du Cerf, s. 106.

Pojęcie sekularyzacji kojarzy się często z nieobecnością Boga w świecie. Oznacza to, że im bardziej świat staje się autonomiczny i pozbawiony widzialnych struktur sakralnych, tym bardziej Bóg oddala się i znika, a wreszcie

¹⁸ Ks. B. Inlender, *Zagadnienie integracji teologii moralnej* (s. 207—225).

¹⁹ Ks. J. Bajda, *Biblijna koncepcja powołania chrześcijańskiego w genezie Konstytucji dogmatycznej o Kościele* (s. 227—248).

²⁰ Ks. W. Popłatek, *Godność sumienia na podstawie konstytucji II Soboru Watykańskiego o Kościele w świecie współczesnym* (s. 249—255).

²¹ Ks. S. Witek, *Koncepcja pokory w patrystyce Wschodu* (s. 257—278).

²² Ks. A. Kubiś, *Chrześcijańska idea męczeństwa* (s. 303—328).

²³ Ks. T. Wojciechowski, *Alkoholizm a schorzenie osobowości człowieka* (s. 343—369).

²⁴ Ks. S. Olejnik, *Moralność katolicka w krzywym zwierciadle J. Kellera „Szkice o moralności katolickiej”* (s. 279—301).

przestaje w ogóle być potrzebny. Wielu się pyta, czy między tymi członami można słusznie postawić znak równości, czy to jest zjawisko nieuniknione. Autor, redaktor czasopisma „Lumière et Vie” oraz współpracownik innego znanego organu „Economie et Humanisme”, jest przeciwnego zdania i wyjaśnia je w tej książce. Świat zachodni, który w pewnym sensie przeciwstawił się chrześcijaństwu w imię obrony ludzkich wartości, dowiadyuje się teraz, jak sądzi autor, że to wszystko, co jest pozytywnego w procesie sekularyzacji, jak np. rozróżnienie dziedziny politycznej i religijnej, autonomia i odpowiedzialność człowieka w świecie, jest w jakiś sposób owocem dobrze rozumianej interpretacji Objawienia i w żadnym wypadku nie sprzeciwia mu się. A zatem po okresie nieporozumień i krytycznych napięć istnieje realna możliwość syntezy między wiarą a zsekularyzowanym życiem ludzkim.

Aby uświadomić sobie pewne przesłanki, mogące doprowadzić do takich wniosków, autor przedstawił najpierw dokonany już proces sekularyzacji władzy politycznej oraz uniezależnienie się wiedzy i poznania świata od myśli religijnej. W wyniku zaistniałych przemian, pisze Durand, można by mniemać, że nastąpiło radykalne i definitywne przejście od sakralnej do świeckiej wizji świata. Tymczasem w tym nowym świecie stworzonym przez człowieka, obserwujemy coś odwrotnego: pogłębione poznanie rzeczywistości doczesnych daje wskazówki do lepszego zrozumienia świata w jego relacji do Boga. Wymaga to znajomości zasadniczych elementów sekularyzacji, jakimi są poznanie naukowe i środowisko techniczne stwarzane przez człowieka. Nie są one celem samym w sobie ani też ich rola nie wyczerpuje się w zaspokajaniu potrzeb człowieka. Mają ułatwić poznanie i akceptację drugiego człowieka lub po prostu innych ludzi żyjących w społeczeństwie, zdynamizować miłość społeczną i w ten sposób nadać życiu najważniejszy sens, dopełniony ostatecznie w Bogu.

Szkoda jednak, że lekturę książki utrudnia abstrakcyjne podejście do omawianych zagadnień. Miejscami wiele partii dziełka potraktowano skrótowo i czytelnik czuje niedosyt. Na pewno przydałoby się obszerniejsze omówienie traktowanych zagadnień. Daje się zwłaszcza odczuć brak teologicznych podstaw w najważniejszej trzeciej części — o obecności Boga w świecie zsekularyzowanym. Potrzebne byłyby tutaj elementy teologii inkarnacyjnej. Ale może są to po prostu za duże pragnienia i wygórowane pretensje czytelnika, któremu obudzono apetyt pięknym tytułem nadanym tej pozycji. W rzeczywistości tę niewielką pracę trzeba chyba traktować jako skrótowy esej, w którym autor pragnie pokazać swoje przemyślenia na kilka pytań krążących wśród katolików, zaniepokojonych zanikaniem dotychczasowych struktur sakralnych.

Ks. Stanisław Głowa SJ, Warszawa

Marcel XHAUFFLAIRE, *Feuerbach und die Theologie der Säkularisation*, tłum. z franc. Birgitt i Manfred Werkmeister, München-Mainz 1972, Chr. Kaiser Verlag — Matthias-Grünwald-Verlag, s. 298.

Problematyka nurtu teologicznego zwanego sekularyzacją wydaje się stosunkowo niedawna. Tym, który stoi u jej podstaw, jest głównie D. Bonhoeffer. Słuszny jest jednak postulat, aby, jeśli to możliwe, zawsze sięgać głębiej w przeszłość dla uzyskania pełnej genezy jakiegoś kierunku myślowego. W wypadku sekularyzacji okazało się to szczęśliwe. Niezwykle krytyczna wobec chrześcijaństwa myśl Feuerbacha postawiła ważne problemy ówczesnym teologom, z których nie wszystkie doczekały się rozwiązania a już na pewno nie w 19 wieku.